

Pirmasis pasakojimas

Visi jį mylime. Oleksandras Kobernykas šaukiniu Dokas bemaž visą batalioną Lvive išmokė taktinės medicinos, o Donbase parodė, kaip tas žinias pritaikyti. Kartais jis rodydavo netinkamą, bet didvyrišką pavyzdį – skubėdavo padėti sužeistiesiems per apšaudymą, rizikuodamas palikti kuopą be vienintelio mediko.

Kasėme apkasus, o mus vanojo rusų arta ir tankai. Kacapai eidavo į puolimą ir gaudavo malkų nuo mūsų vaikinių. Dokas rytais apeidavo apkasus ir dalydavo mums „sportininkų vitaminukų“, o per pietus, kai rusai apšaudydavo pozicijas, gelbėdavo gyvybes.

2022-ųjų spalio 20 d. „užsidirbau“ pirmąją kontūziją. Mus terorizavo tankas. Į apkasus skriejo skeveldros ir medžių atplaišos. Su Kola prisiplojome prie žemės, klausėmės švilpimo virš galvų ir vylėmės nežūti.

Kai apšaudymas nurimo, atsisėdau ant apkase buvusios dėžės. Bet tuoj pat apsigalvojau – verčiau gulėsiu – ir

grįžau į ankstesnę padėtį. Tada išgirdome dar vieną spro-
gimą, o didžiulė skeveldra prašvilpė kaip tik virš tos dėžės.

Tankas pliekia, o aš vis labiau kurstu. Jis pliekia, o aš
kurstu.

Pataikymas. Spengia ausyse, pradeda skaudėti galvą.

Pataikymas. Spengimas ir skausmas stiprėja.

Pataikymas. Į apkasą atskrieja skeveldros, rėkiu nuo gal-
vos skausmo, bet savęs negirdžiu.

Pataikymas. Pataikymas. Pataikymas.

Po kurio laiko apšaudymas liovėsi. Galva plyšo iki aša-
rų, pasaulis sukosi, viskas žvangėjo, norėjosi vemti. Žiūrė-
jau į išblukusį Kolą, jis kažką sakė, bet jo negirdėjau.

Vėliau klausia šiek kiek pasitaisė – galėjau suprasti gink-
labrolio žodžius. Tada prabilo racija pozicijos vado balsu.

– Kojote, čia Varnas. Turime kelis 300 ir tris 200. Karto-
ju, trys – 200.

Žinojau, kad Dokas dabar teikia pagalbą sužeistie-
siems, – man reikia eiti pas jį. Išsiropščiau iš apkaso, nu-
šlitiniavau palei miško juostą. Mane kalbino vaikinai iš
gretimų apkasų, bet neįstengiau jų suprasti. Pasaulis su-
kosi, darėsi bloga, viskas žvangėjo. Nuėjau iki pusės juos-
tos ir pamačiau Varną, pozicijos vadą. Pranešiau jam, kad
esu kontūzytas ir turiu rasti Doką.

– Doko nebėra, – pasakė vadas. – Žuvo.

Atrodo, kažką jam šaukiau. Lyg kažko kláusiau, buvau
visiškai sutrikęs.

– Dokas, Erelis ir Bomžas, – tepasakė Varnas.

Tąkart su sužeistaisiais manęs neevakavo. Juos išvežė
į kaimą, o man teko laukti pamainos ir išeiti iš pozicijos

kartu su Semu. Jo sulaukėme po poros valandų. Turėjome evakuoti žuvusiųjų kūnus. Pertrauką tarp apšaudymų visi skubėjo, aplinkui sujudimas, ir taip susiklostė, kad pasidailijome neproporcingai. Pirmoji vaikinų ketveriukė evakavo Erelį, o mums, keturiems, teko išnešti kitus du vaikus.

Dokas buvo labai mažas. Prisimenu, atrodė labai mažas ir tarytum apsiverkęs. Ir prisimenu šilumą. Ir žeme besivelkančias kojas, kai nuslysdavo nuo miegmaišio, – neštuvų neturėjome. Kobernykas avėjo nedidelio dydžio kariuomenės išduotus vasarinius „Talanus“*, o tarp batų ir kelnių mačiau nuogos odos ruožą. Gerai prisimenu gyvplaukius ant jo kojų. Ir apžėlusias Bomžo – antrojo kario, kurį nešėme, – rankas. Jo galva buvo pridengta, bet atpažinau kovos brolius vien iš rankų. Didelės plačios plaštakos, laibi riešai ir ilgi nešvarūs nagai. Doko kojos ir Bomžo rankos. Ir Erelio barzda. Traukiau iš apkasos Erelio kūną, jis gulėjo sukniubęs. Kai apverčiau, pamačiau jauną veidą su pražilusiu barzda.

Nešėme vaikus, o galvoje viskas maišėsi, ausyse grojo muzika, plėšė skausmas, ant veido džiūvo ašaros. Netrukus sulaukėme pagalbos, ir pasidarė lengviau.

Kai priėjome „kryžiukus“ – vietą, į kurią atvažiuodavo mašinos, pradėjo temti. Kol nusigavome iki namų, visiškai sutemo. Namuose mus pasitiko kiti kovos broliai.

Tada pirmą kartą per keturis mėnesius surūčiau cigaretę.

* Fabrikas „Talan“ – ukrainiečių specialiosios avalynės, įskaitant kareiviškų batų, gamintojas. Žodis „talan“ gali reikšti likimą, laimę, prigimtinių talentų arba gabumą. (*Vert. past.*)

Kitą dieną Kobernyko šeima jau žinojo apie jo žūtį. Man vis dar viską skaudėjo, ir vargiai girdėjau. Buvo žvarbu ir vėjuota. Išėjau į lauką, pasukau už namo kampo ir ilgai verkiau.

I

Apkasų Viešpats

O Remarkas mus visus apgavo. Parašė, kad apkasuose nėra ateistų. Garsi frazė, bet iš tiesų visiška kvailystė. Būtent apkasuose pažinau mieliausią ateistą.

Mudu išsikasėme nedidelę duobę, kurioje sėdėdavome tarp apšaudymų ir kalbėdavomės apie įvairiausius dalykus. Jau esu jam sykį pasakojęs, kaip stipriai myliu Dievą, o jis – kaip stipriai Dievo netiki. Tai buvo pokalbiai, kurie įmanomi tik savomis rankomis iškastoje duobėje per atokvėpį tarp apšaudymų.

Jis kalbėjo taip: „Kai atsidursiu ties gyvenimo ir mirties riba, pabandysiu suprasti, ar Dievas yra. Jei jį ten pamatysiu, tada patikėsiu, o jei ne – tai jau visam laikui.“ Turistas. Toks yra mieliausio ateisto šaukinys. Turistą aš myliu. Tačiau netrukus jis prisišnekėjo.

Tą patį mėnesį, per pėstininkų susišaudymą, Turistą sužeidė į krūtinę. Su kulka plautyje jis gulėjo rusų apkase –

sektoriuje, iš kurio pasitraukė ir mūsų vaikinai, ir priešai. Tąkart jis ir atsidūrė ties gyvybės ir mirties riba.

Su vaikinais buvome pozicijoje gretimo miško juostoje ir girdėjome kovos eigą per raciją.

Ilgainiui eteryje liko tik silpnas Turisto balsas. Sakė nebegalįs tverti skausmo, prašė jį pasiimti. Sakė, jam temsta sąmonė ir jis „išsijungia“.

Meldžiausi, kad Turistas išgyventų. Ir ne tik aš: kai kas iš ginklo brolių vėliau pasakojo, kad kreipėsi į Dievą. Bet geriausia malda mums visiems – mestis pas Turistą, įskrieti į miško juostą ir jį ištraukti. Vos gavę leidimą, rovėme iš vietos.

Turistą radome gyvą, o jį benešant rusai jau buvo persigrupavę ir grįžo atsikovoti pozicijų. Jei būtume uždelsę bent kelias minutes, pirmieji menkai sąmoningą Turistą būtų pasiekę priešai.

Po kelių mėnesių, kai baigęs gydymą ir reabilitaciją Turistas grįžo, mudu prisiminėme tą pokalbį apkase.

– Tai įžiūrėjai ten ką nors, – klausiu, – ties gyvybės ir mirties riba?

– Ai, – sako Turistas, – viskas, kaip sakiau. Nepamačiau jokio Dievo, matyt, niekada ir nepatikėsiu.

Tai tiek, ką reikia žinoti apie tikėjimą ir netikėjimą. Ta pati situacija man tapo tikru Dievo esaties įrodymu, o mano draugui – galutiniu nusivylimu Juo. Tačiau esmė ne Dievas – Jis ten yra ar ne, – esmė mes.

Kai nusprendžiau rašyti apie Dievą kare (iš tikrųjų apie Dievą visur kur), supratau: svarbu ne tai, ką ir kaip parašysiu, o tai, kas vėliau šitai skaitys ir išgirs. Nes tai, kas

vienam yra Dievo egzistavimo įrodymas, kitam gali būti Jo paneigimas.

Tai kokia yra Dievo prigimtis? Jis yra Tas, Kas yra visados. Kai mes, krikščionys, sakome, kad tam tikrą akimirką Dievas sukūrė pasaulį, turime omenyje, kad Dievas sukūrė ir tą akimirką. Jo paties egzistencija nepriklausė nuo laiko, laikas jos nevaržė. Kitaip tariant, Dievas tapo galingiausiu impulsu, Didžiuoju Sprogimu, kuris pradėjo laiko skaičiavimą. Kai klausiama, kas gi tada sukūrė Dievą, šis klausimas – beprasmiškas, nes ir sąvoka „sukurti“ – Dievo kūrinys. Iki jos nebuvo nei „prieš“, nei „po“.

Jis sukūrė galybę dalykų, o savaitės pabaigoje – žmogų. Kūrinijos vainiką – kaip rašoma Biblijoje. Dembelišką akordą – kaip sakoma kariuomenėje. Antrasis apibūdinimas, mano galva, labai aktualus, nes dažnai kyla įspūdis, kad Dievas, sukūręs mus, demobilizavosi, palikęs vienui vienus be pasirengimo ir kovinės patirties.

Tačiau kartu esame sklidini begalės dalykų, kurie peržengia fizinės ribas. Ir būtent tai mummyse yra labiausiai iš Dievo.

Žmogus geba mylėti, nekęsti, prisiminti, jaudintis, liūdėti dėl praeities, liūdėti dėl ateities, liūdėti čia ir dabar, džiaugtis be priežasties, trokšti to, ko dar niekada nematė, galvoti ir planuoti, analizuoti ir daryti išvadas, dainuoti, šaukti ir šnibždėti, ruošti kits kitam staigmenas, prisipažinti, kad myli. O dar jausti nostalgiją, pavydą, pasididžiavimą vaikais, tinginystę darbui, įkvėpimą, moralinį nuovargį, rūpestį dėl kito, užuojautą, susižavėjimą kuo nors.